

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",—ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, 8^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥΔ. ΠΡ. Κ. Π. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

πὼς καὶ κομμουνιστὴς ἂν ἦμουν, ἀπ' τοὺς πιστότερους, ἀπ' τοὺς πῶς φανατικούς, καὶ ἂν ἐξαρτοῦσα ὅλη μου τὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία μου ἀπ' τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κομμουνισμοῦ, δὲ θὰ μ' ἐμπόδιζε αὐτὸ νὰ βρῶ ἀνώτερος ἀπ' τοὺς στίχους τοῦ μεγαλύτερου ὁμοϊδεάτη μου, τοὺς στίχους καὶ τοῦ μεγαλύτερου πολέμου τοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ τοῦ βρωμιάτερου ἀνθρώπου, ἂν ἦταν πραγματικὰ ὠραιότεροι. Ἄν ὅσοι ἔχουν τέτοιες ἀντιλήψεις λέγονται «ἐστέτ», τότε δὲν ντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω πὼς εἶμαι κι' ἐγὼ ἕνας ἐστέτ.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ὁ «ἀγνὸς λυρισμὸς»

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἐστία»,

Τὸ κριτικὸ σημεῖωμα τοῦ κ. Κλ. Παράσχου, γιὰ τὴ συλλογὴ ποιημάτων τοῦ κ. Γ. Σεφέρη, μπορεῖ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν σὲ μιὰ γενικώτερη συζήτησιν τοῦ ζητήματος τοῦ ἀγνοῦ λυρισμοῦ.

Μολονότι ἀμφιβάλλω ἂν πραγματικὰ ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Σεφέρη—μόλις τελείωσα τὴν ἀνάγνωσίν της—«βάζει μπροστά μας πραγματικὰ τὸ πρόβλημα τῆς καθαρᾶς ποίησης», ἐντούτοις στὸ γράμμα μου τοῦτο δὲν ἔχω καμμιά πρόθεσιν μήτε μὲ τὴν ποίησιν τοῦ κ. Σεφέρη ν' ἀσχοληθῶ, μήτε νὰ ἐπεκταθῶ σὲ γενικώτερος στοχασμοὺς πάνω στὴν ἔννοια τοῦ ἀγνοῦ λυρισμοῦ. Θέλω μονάχα νὰ διαπιστώσω μιὰ παρεξήγησιν, ποὺ γίνεται σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς προσπαθείας γιὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγνοῦ λυρισμοῦ.

Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία μᾶς «ἀγνῆς ποίησης» ἀσφαλῶς δὲν εἶναι νέα. Ἡ θεωρητικὴ της διατύπωση, καθὼς σημειώνει ὁ κ. Παράσχος, ἔχει γίνει ἐδῶ κ' ἑκατὸ χρόνια. Τὸν τελευταῖον ὅμως καιρὸν ἡ ἔννοια τῆς «ἀγνῆς ποίησης» τείνει νὰ προσλάβῃ ἕναν περισσότερο ἀφηρημένον χαρακτῆρα, ἀπαλλαγμένον ἀπὸ κάθε ἠθικὸν ἢ θεματογραφικὸν στοιχεῖον, νὰ πραγματοποιήσῃ δηλαδὴ μιὰ καθαρότητα, ἀνάλογη μὲ τὴν καθαρότητα τῶν χημικῶν στοιχείων.

Ἀφορμὴ στὴν τάσιν τῆς δημιουργίας τοῦ εἰδους αὐτοῦ τῆς ποίησης ἔχουν δώσει, καθόσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, οἱ περίφημοι θεωρίαι τοῦ ἀββᾶ Μπρεμόν γιὰ τὴν «*Prose pure*» καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Valéry ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ποὺ ἔγινε αἰτία νὰ τεθῇ, τελευταία, μὲ μιὰ ἐξαιρετικὴ ἔντασιν, τὸ πρόβλημα τῆς «ἀγνῆς ποίησης» στὴ Γαλλία. Καὶ ἡ παρεξήγησιν ποὺ θέλω νὰ διαπιστώσω, βρίσκεται ἀκριβῶς στὸ σημεῖον τοῦτο.

Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τῆς «ἀγνῆς ποίησης», ὅπως σχεδὸν τὴ διατύπωσεν ὁ Μπρεμόν, ἔχει γίνει ἐδῶ καὶ χρόνια στὴν Ἑλλάδα, ἐμεῖς, χωρὶς νὰ τὸ ὑποψιασθῶμε καὶν μιλῶμε γιὰ τὴν «*prose pure*» σὴν γιὰ κάποια πρωτότυπη καὶ ἐντελῶς νέα ἐκδήλωσιν στὸν ποιητικὸν λόγον. Ὁ ἰσχυρισμὸς μου αὐτὸς μπορεῖ νὰ ξαφνίσῃ πολλούς. Ὅποιος ὅμως ἀμφιβάλλῃ, ἄς δοκιμάσῃ νὰ ξαναδιαβάσῃ τὴ «Φοινικιά» τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, ἀντικρούζοντάς τιν μὲ τὸ φακὸ τῆς βαλερικῆς «*prose pure*», καὶ

θὰ δῆ—ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὁ ἀναχρονισμὸς—πόσος βαλερισμὸς ὑπάρχει σ' ἕνα μέρος τοῦλάχιστο τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

Καλλιτεχνικὰ Ἐξώφυλλα

Τὰ καλλιτεχνικὰ ἐξώφυλλα δὲν εἶναι πιά τόσο σπάνια στὰ νεοελληνικὰ βιβλία. Πρὸ πολλοῦ συγγραφεῖς κι' ἐκδότες ἔχουν καταλάβει ὅτι τὸ ὠραῖο ἐξωτερικὸν ἀποτελεῖ τὴν καλύτερη ρεκλάμα ἐνὸς βιβλίου· ἀλλὰ σήμερα, φαίνεται, βρῶσκουν καὶ ζωγράφους ἰκανοὺς γιὰ τὴν ἀπαραίτητη αὐτὴ διακόσμηση, ἐνῶ ἴσως ἄλλοτε δὲν ἔβρισκαν παρὰ μὲ τὸ φανάρι.

Ἀνάμεσα στὰ νέα βιβλία μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ἐξώφυλλα μᾶς ἄρρεσε ἐξαιρετικὰ αὐτὸ τὸ μικρὸ ρομάντισσόν τοῦ κ. Χρόνη Σαφίδη «Οἱ καθὼς-πρέπει». Τὸ ἐξώφυλλον εἶναι καφετὴ ἀνοιχτό, ἀπὸ πάνω, τὸνομα τοῦ συγγραφέα μὲ μαῦρον, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου μὲ κόκκινον—τυπογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ ἴδιου ρυθμοῦ—καὶ ἀπὸ κάτω τὸ σκίτσον, μαῦρον ἐπίσης, τοῦ ζωγράφου κ. Γερασίμου Γρηγορίου ποὺ ἀναδημοσιεύουμε. Εἶναι ἀληθινὰ ὠραῖον! Ὁ κυβισμὸς του—γιὰ νὰ εἶναι καὶ μοντέρνον—δὲν ἐμπόδισε καθόλου τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν ὅλων αὐτῶν τῶν τύπων, ποὺ εἶναι ἀνθρώποι ζωντανοί. Μπροστά, τὸ κορίτσι μὲ τὴν μπουκλας ποὺ μιλεῖ γελαστὰ στὸ νέο· ὁ νέος μὲ τὸ τσιγάρο· ὁ ἄλλος κορίτσι, ἀριστερά, μὲ τὰ κατεβαμένα μάτια, καὶ τὸ ἄλλο, δεξιά, ποὺ κάποιον κοιτάζει ἐρωτικὰ—ἀποτελοῦν ἕνα σύμπλεγμα παρμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ, τὴ σημερινὴ ζωὴ, ποὺ δὲ μπορεῖ παρὰ νάρρησιν καὶ σ' ἐκείνους ἀκόμα ποὺ δὲν τοὺς ἐνθουσιάζουν οἱ τετραγωνισμοὶ αὐτοὶ τῶν κύκλων στὴ νέα ζωγραφικὴ...

Ω.

Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ

Μετὰ τὸν Καρυωτάκη, καὶ δεῦτερον νεκρὸ μᾶς στέλλει ἡ ἐπαρχία· μὲ τὴ διαφορὰ, ὅτι τὸν Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ τὸν ἔστειλε μόνον ὑπομοθάνατον,—χτυπημένον ἀπὸ κεραυνοβόλον τυφοειδῆ πυρετὸν Βράδου φθασμένον ἀπὸ τὸ Κιλκίς στὸ γειτονικόν μου σπιτάκι του, ἀναίσθητος, καὶ πολὺ ἀργὰ γιὰ κάθε ἐλπίδα, μετακομίσθηκε τὴν ἄλλη ἡμέρα,—ἐν' ἀπὸ τὰ τελευταία ἀπομεσήμερα τῆς ἀπελπιστικῆς θερμοκρασίας—μαζὶ μὲ τὴ μητέρα του, στὸν «Ἐὐαγγελισμὸν» μὲ τὸ αὐτοκίνητον τῶν «Πρώτων βοθηθῶν». Ὁ θάνατός του ἦλθε σὲ πέντε ἡμέρας.

Εἶναι ἀδύνατον αὐτὴ τὴ στιγμή νὰ βρῶ στὴ γραμματοθάλασσά τῶν συρταριῶν τὰ τελευταία γράμματά του. Ὅλοι οἱ διανοούμενοι ξέρουσι βέβαια ἀπὸ χρόνια ὅτι, παρουσιασμένος ἀπὸ τὸν «Νουμά» κ' ὕστερα ἀπὸ τὸ λιγύζω λογοτεχνικὸν περιοδικὸν τῆς «Μεγάλῃς Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», ἔγινε ἔπειτα συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ ἕνας ἀγνὸς λυρικὸς ποιητής. Ὅλοι θυμοῦνται τὴ σειρά τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Ρεβέκκας». Ὁ Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ ἐπανεφέρεται ἐκεῖ τὸ χιλιότραγουδιμένο

αἴσθημα τοῦ ἔρωτος στὴν πρώτη του μορφή, τὴ βιβλική. Τὸ περιεχόμενό τους καθαρὰ ψυχικό καὶ ἡ μορφή τους θερησκευτική, κ' ἐχάριζαν στὸ αἴσθημα αὐτὸ τὴ δροσιά μιᾶς καινούργιας νειότης. Ἄλλ' εἶναι κοῖμα πού δὲν ἐθημοσίευσε ποιήματα καὶ γιὰ τὴ μητέρα του: καθὼς ἔμεναν μόνον οἱ δύο τους στὸν κόσμον, τὴν ἐλάτρευεν ἀληθινά· καὶ θὰ ἦταν ἀριστουργήματα.

Ἀπὸ τὰ γράμματα του ὅμως ἐγὼ ἔμαθα καὶ κάτι πολὺ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα αὐτά, πού, ἂν ἐπρόφθαινε νὰ κοιτελεῖσθαι καὶ ἂν κατῶρθωνε νὰ ἐκδώσῃ, θὰ ἔμενε γιὰ τὰ νεοελληνικά γράμματα ἱστορικὸς σταθμὸς: τὴ μετάφραση ὁλόκληρης τῆς Βίβλου στὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα. Ὁ μέγας αὐτὸς πόθος ἐκυριαρχοῦσε στὴν ψυχὴ του ὁλοκληρωτικά. Καὶ τὸ μέτρο καὶ τὸ δείγμα τοῦ συνόλου τῆς ἐργασίας του ἔδωσε κάποτε στὴ «Νέα Ἑστία» μετὰ τὸν «Ἰωνᾶ», — ἐκλεκτὸ δείγμα, συνωδευμένο ἀπὸ ὁλόκληρη σοφία ὑπομνηματισμῶν ἐπεξηγήσεων, παραπομπῶν καὶ βιβλιογραφίας. Ὁ σκοπὸς του ἦταν νὰ μελετηθῇ ἡ Βίβλος ἐπιστημονικά καὶ νὰ διαβασθῇ πρὸ πάντων γιὰ τὴν ποιητικὴν ὁμορφιά της.

Ἀπὸ τὸ ἴδιο σύνολο τοῦ ἔργου του εἶχεν ἀποσπάσει σὲ καιροὺς ἓνα πλῆθος ἄρθρα, δημοσιευμένα στὴ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ», ὅπου ἦταν τακτικὸς συνεργάτης. Καὶ μόνον αὐτὰ φθάνουν νὰ χαρίσουν στ' ὄνομά του μιὰν ἐπιστημονικὴ δόξα.

Κατὰ τὰ λοιπὰ, ἡ γνωριμία μας ἐστάθηκε πολὺ σύντομη. Ἐγνώρισα νέον ἐξαιρετικὰ σεμνόν, ὑγιέστατο, — φαινομενικὰ τουλάχιστον, — ἀνυπόκριτα εὐγενικόν καὶ πρόθυμον γιὰ ὅλα. Ἡ βιοπάλη σὲ λίγο τοῦ ἐστέρησε τὴν πρωτεύουσα. Παραϊτώντας τὰ ἰδιωτικά μαθήματα τῆς Γαλλικῆς, ἐζήτησε μιὰ μονιμώτερη θέσιν· τὸν διώρισαν στὸ Κιλκίς. Μοῦ ἔγραψε ἀπ' ἐκεῖ στιχουργημένα τὰ παράκονά του, συσταίνοντάς μου ὅμως νὰ μὴ δημοσιευθοῦν πουθενά: ἡπιώτερος ἀπὸ τὸν Καρυωτᾶκα αὐτός, ἔτρεφε μήπως δυσαρεστηθοῦν οἱ φιλόξενοι ἐντόπιοι πού τὸν ἀγαποῦσαν. Τὸν ἐπεριμένανε νὰ γυρίσῃ, γιὰ νὰ γράψῃ, — ὁ μόνος πού θὰ τὸ ἐκαμνε ἀθθαντικά, — τὴν κριτικὴν τοῦ «Ἰώβ», τοῦ χθεσινοῦ βιβλίου τοῦ κ. Φριλιγγου. Εἶχ' ἀκούσει ὅτι ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς περιφερείας του, ὁ κ. Λάγιος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πολὺ καλοὺς ἐκπαιδευτικούς λειτουργοὺς, ἐπρότεινε τὴ μετάθεσίν του ἀπὸ τὸν ἐφετεινὸ Σεπτέμβριο στὴ Θεσσαλονίκη. Ἐκεῖ, μετὰ τὴ συντροφιά τῆς ἀγαπημένης του μητέρας, μετὰ τὴ χορηγία τῶν πλουσιωτέρων του ὁμογενῶν, ἡ ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου του θὰ γινόταν πραγματικότης. . .

Μένουν ἴσως κι' ἄλλα, — ἂν δὲν ἀρχοῦν αὐτά — πού θὰ εἶχα νὰ μάθω, ἂν ἐγνώριζα περισσότερο τὸν Γιώσεφ Ἐλιγιᾶ; Μπορεῖ, δὲν ξέρω. Θὰ βρεθῇ ὅστοςσο πάντα ἀπὸ δω καὶ ὀλίγος τόπος καὶ περισσύτερη ἀγάπη, γιὰ νὰ τὰ πῆ κάποιος ἴσως ἀρμοδιώτερος.

T. A.

Σ. τ. Δ. Ποιήματα ἀνέκδοτα τοῦ Γιώσεφ Ἐλιγιᾶ θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ προσεχές. Καὶ φωτογραφίαν του, ἂν εἴρωμεν.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

«*Mon Curé chez les Pauvres*» ὑπὸ André de Lorde καὶ Pierre Chainé.

Δὲν ξέρω ἂν πουθενὰ ἄλλοῦ δημιουργήθηκαν τόσο πολλοὶ τύποι ἀπ' τὴ φιλολογία, ὅσο στὴ Γαλλία. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτή, ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Anatole France, δὲν εἶχε φανῆ κανένας καινούργιος κι' οἱ κριτικοὶ ἀνησυχοῦσαν. Οἱ νέοι λογοτέχνες δὲν ἔχουν πιά τὴ δύναμη ν' ἀναστήσουν ἓναν τύπο, νὰ τὸν ζωντανέψουν ἀρκετά, ὥστε νὰ περάσῃ στὴ λαϊκὴ ψυχὴ σὰ σύμβολο καὶ σὰν ἀδελφός, μετὰ σάρκα καὶ ὀστά; Ὁ Clément Vautel τοὺς ἐπεφύλασσε μιὰν ἐκπληξὴ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ὁ ἥρωας πολλῶν μυθιστορημάτων του, ὁ ἐφημέριος Πελλεγκρέν, γίνθηκε ἓνας ἀπ' τοὺς πρὸ προσφιλῆς λαϊκοὺς τύπους. Πρέπει ὅμως κανεὶς νὰ ὁμολογήσῃ πὼς ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα πού χρειάζονται γι' αὐτό. Στρατιωτικὸς παπᾶς τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, ἀγράμματος, ἀλλὰ ἐνθουσιώδης, θερμόαιμος, καλότατος καὶ ἀφελής, πέφτει θῦμα ὁλοένα τῶν ἰδίων του τῶν ἀρετῶν. Στοιχεῖα ἐπικαιρότητος ὅπως ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα μετὰ τὴ «Μεγάλῃ Βραδυᾷ», οἱ προσοδοφόρες κρατικὲς προμήθειαι, οἱ ὑποπτες ἐκλογές, στίς ὁποῖες ἀθελα βρίσκαται μπλεγμένος, καὶ γενικώτερα ἡ ἐκλυση τῶν ἠθῶν, ὁ ἐξαμερικανισμὸς τῆς παλιάς Εὐρώπης, ἡ μηχανοποίηση τῆς ζωῆς δίνουν ἀφορμὴν στὸ Βωτέλ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἀγαθὸ ἄββᾶ, σὲ κάθε νέο μυθιστόρημά του, ἀπολαυστικώτερον καὶ νεανικώτερον ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς.

* *

Τὸ «*Mon Curé chez les pauvres*» εἶναι ἓνα τμήμα τῆς σειρᾶς ὅπου ἀναπτύσσεται ἡ περιπετειώδης δράσις τοῦ ἐφημερίου καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἥρωα ἐμφανίζονται μερικοὶ ἐπίσης χαρακτηριστικοὶ τύποι, γνωστοὶ ἀπὸ τὰ προηγουμένα ἔργα, ὅπως ὁ πολυπράγμων πολιτειακὸς παράγων Κουζινέ, ἡ ψυχοκόρη τοῦ Ἐλένη, ἡ οἰκονόμος τοῦ Βαλερύ, κτλ. Ἡ μεταφορὰ ὅμως τοῦ μυθιστορήματος στὸ θέατρο εἶναι, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, προβληματικὴ καὶ μόνο ἔκαινοι ὀφείλονται στοὺς δύο συγγραφεῖς πού τὸ κατῶρθωσαν. Πράγματι, ἐκτὸς ἀπ' τὴν πολὺ πυκνὴ πλοκὴ, τὴ μεγάλη κίνηση τῶν προσώπων, τὴν πολυσύνθετη δράσις, ὁ Βωτέλ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, παρουσιάζει σὲ μιὰ ἀπ' τίς κυριώτερες σκηνές τόν . . . Πάπα! Ὁ σκόπελος ἦταν ἐπικίνδυνος, ἀλλ' οἱ δύο συγγραφεῖς κατῶρθωσαν νὰ τὸν περικάμψουν τόσο ἐπιτυχῶς, πού κι' αὐτὸ τὸ ὄργανο τῶν Ἰησοῦιτῶν «*Les Etudes*» γράφει μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ ἔργο.

* *

Ἄλλ' εἶναι προτιμώτερο ν' ἀρχίσωμε ἀπ' τὴν ἀρχή. Ὁ ἐφημέριος εἶναι στὴν ἐνορία του, στὴ *Sablouse*, μετὰ τὴ γριά οἰκονόμο του πού γρινιάζει, γιὰτί ὅ,τι ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν τὸ μοιράζει στοὺς τεμπέληδες πού ἔρχονται νὰ τοῦ κλαυταῖνε, ὅταν παρουσιάζεται ἓνας κομπὸς κύριος, ἐβραῖος, βαρῶνος, ἀντιπρόσωπος